

Список використаних джерел

1. Бабаян Э. А., Гонопольский М. Х. Учебное пособие по наркологии. – М.: Медицина, 1981. – 304 с.
2. Вилкс А.Я. Наркотизм среди молодёжи. // За здоровый образ жизни (борьба с социальными болезнями). – М.: Институт социологии АН СССР, 1991. – Кн. 1. – С. 73–85.
3. Габиани А. А. Наркотизм (конкретно-социологическое исследование по материалам Грузинской ССР). – Тбилиси: Сабчота Сакартвело, 1977. – 46с.
4. Зейгарник Б.В., Братусь Б.С. Очерки по психологии аномального развития личности. – Л.:ЛГУ, 1980. – 242 с.

The article is sanctified to the problem of socially-pedagogical prophylaxis of chemical dependence among teenagers. Denotation of chemical dependence, аддиктивного behavior is Given. Basic results over of research of inclination of teenagers are brought to the use of narcotic substances and reason, that they are stipulated. The basic ways of socially-pedagogical prophylaxis of chemical dependence of teenagers are described.

Отримано 25.2. 2012

УДК 37.013. 42:06.011:061. 213

Л.І. Романовська

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА СУБ'ЄКТІВ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДИТЯЧОГО РУХУ

У даній статті розглядається проблема розробки і створення системи соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань. Особлива увага приділена змісту загальнодержавної програми соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих спілок. Розвивається ідея секторальної структури соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань на різних рівнях.

Ключові слова: соціально-педагогічна підтримка, дитячі громадські об'єднання, загальнодержавна програма соціально-педагогічної підтримки.

Актуальність дослідження. Як засвідчує соціальна дійсність, в сучасних умовах суттєво знижується роль школи і сім'ї у формуванні особистості, натомість зростає роль інших агентів соціалізації, серед яких помітно виділяються дитячі громадські об'єднання.

За своєю соціальною суттю соціально-педагогічна підтримка являє собою соціальне управління процесами розвитку особистості і певної спільноти, а також сама виступає в якості керованого і разом з тим спрямовуючого елемента в структурі суспільної роботи з підростаючим поколінням.

Соціально-педагогічну підтримку можна розглядати в широкому і вузькому трактуванні. У широкому – це відповідний напрям державної молодіжної політики, суспільна стимуляція діяльності соціально-педагогічного характеру державних установ і недержавних організацій, спрямована на перетворення дитячого руху в повноцінний інститут соціалізації; у вузькому – це дії спрямовані на підвищення ефективності роботи дитячих громадських об'єднань, організацію взаємодії різних соціальних інститутів, соціальних педагогів з дитячими громадськими об'єднаннями, підтримку їхніх соціальних ініціатив.

Разом з тим розгляд соціально-педагогічної підтримки в широкому і вузькому трактуванні достатньо умовний. Вважаємо, що існує єдина соціально-педагогічна підтримка діяльності дитячих громадських об'єднань, яка реалізується як на загальнодержавному, так і на обласному (районному, міському) рівнях.

Виклад основного матеріалу. Соціально-педагогічна підтримка діяльності дитячих громадських об'єднань має досить складну структуру, в якій можна в узагальненому вигляді виокремити три основних елементи. *Перший* – владний або адміністративний, що включає сукупність органів влади і управління (центрального і місцевого), які несуть відповідальність за організацію соціально-педагогічної підтримки. *Другий елемент* – це спільна діяльність різноманітних суб'єктів соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань. І, нарешті, *третій елемент* – це загальнодержавна програма соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань з її конкретизацією на рівні області (міста, району).

На нашу думку, загальнодержавна стратегія соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань повинна будуватися відповідно до основних сфер життєдіяльності підростаючого покоління і її можна згрупувати за такими секторами:

1) спрямування діяльності суб'єктів дитячого руху на здобуття членами дитячих громадських об'єднань ґрунтовних знань, формування світогляду;

2) націлення дитячих громадських об'єднань на формування в дітей та підлітків установки на здоровий спосіб життя, на життя без паління, вживання алкогольних напоїв та наркотичних речовин;

3) спрямування діяльності дитячих громадських об'єднань на трудове виховання дітей і підлітків, формування усвідомлення того, що праця є найвищою цінністю для людини;

4) створення таких умов для діяльності дитячих громадських об'єднань, за яких вони змогли б реально взяти участь у формуванні позитивно спрямованих гуманістичних ціннісних орієнтацій у підростаючого покоління;

5) розробка і реалізація програми соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань всіма зацікавленими суб'єктами (органами влади та управління, органами освіти, соціальними службами для сім'ї, дітей та молоді, неурядовими організаціями, закладами культури та ін.);

6) забезпечення ефективної співпраці дитячих громадських об'єднань із загальноосвітніми навчальними закладами, зокрема із соціальними педагогами, які працюють в цих закладах;

7) забезпечення ефективної співпраці дитячих громадських об'єднань із центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, зокрема із соціальними педагогами, які працюють в цих центрах;

8) забезпечення ефективної співпраці дитячих громадських об'єднань із закладами культури та дозвілля з метою забезпечення культурних потреб дітей і підлітків та їхнього змістовного дозвілля.

Інакше кажучи, у кожному секторі суб'єктами соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань розробляються і реалізуються конкретні заходи (законодавчого, організаційного, соціально-педагогічного, фінансового характеру), дія яких спрямована в цілому на сприяння соціальному становленню членів дитячих громадських об'єднань та на узгодження їх інтересів з інтересами суспільства. Вказані напрями конкретизуються відповідно до зазначених секторів соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань з урахуванням специфіки регіонів.

Вважаємо, що до зусиль Міністерства освіти і науки, молоді та спорту стосовно сприяння організації соціально-педагогічної підтримки діяльності суб'єктів дитячого руху на всіх рівнях адміністративно-територіального устрою, повинні долучатися зусилля місцевих органів державної влади та управління. Ефективність спільних дій у реалізації соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань підвищується за рахунок участі на кожному рівні й інших суб'єктів.

Таким чином, у кожному секторі соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань діє чимало суб'єктів

різного рівня та підпорядкування. Сумарні їхні зусилля спрямовані на об'єкт соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань – дітей та підлітків. Зусилля щодо реалізації соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань в кожному секторі нарощуються за рахунок діяльності регіональних (обласних, міських, районних) суб'єктів даної підтримки.

Виходячи із зазначеного можемо стверджувати, що кожен сектор чинить відповідну дію на об'єкт соціально-педагогічної підтримки. Така побудова соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань, на нашу думку, відповідає, з одного боку, зміцненню і продовженню вертикалі підвідомчих суб'єктів соціально-педагогічної підтримки, а також додатковому залученню на кожному рівні інших суб'єктів до її реалізації; а з іншого – за рахунок визначення пріоритетів, тобто концентрації зусиль на певних напрямках соціально-педагогічної підтримки, що позитивно оцінюється як вибір стратегії, або за рахунок меншої уваги до соціально-педагогічної підтримки в інших секторах, що, звичайно, не може оцінюватися позитивно.

Розвиваючи ідею секторальної структури соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань, ми торкнулися її рівнів. Розглянемо це детальніше. На рівні області (міста, району) в тій чи іншій мірі здійснюється соціально-педагогічна підтримка діяльності дитячих громадських об'єднань. Наприклад, члени конкретної дитячої організації з ініціативи соціального педагога беруть участь у реалізації обласних і районних (міських) програм. Для членів даного дитячого громадського об'єднання вони є елементами соціально-педагогічної підтримки і являють собою її різні рівні. Отже, окрім секторальної структури соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань слід виділити її структуру за рівнями реалізації. Причому на найнижчому рівні (рівні роботи соціального педагога з дитячою спільнотою) ефективність соціально-педагогічної підтримки є найвищою.

До важливих проблем науково-практичного оформлення соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань слід віднести визначення змісту загальнодержавної програми підтримки. Так, зокрема, під змістом загальнодержавної програми соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих спілок ми розуміємо систему чітко спланованих організаційно-практичних дій державних і недержавних організацій, які опираються на відповідно розроблену базу нормативно-правових документів, і які переслідують мету перетворення дитячого руху на ефективно діючий інститут соціалізації підростаючого покоління. У цьому контексті увагу привертає наукова позиція В. Тесленка, який виділяє "... три

критерії визначення ефективного змісту соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями (обсяг, глибина, складність) та чотири рівні їх реалізації: базовий, модифікований, частково-системний, системно-творчий. Базовий рівень змісту характеризується тим, що допомога й увага, які приділялися дітям, чітко обмежені вимогами державних нормативно-правових документів та застосовувалися в стандартних умовах. Для модифікованого рівня змісту властиве намагання збільшити обсяг, глибину та складність допомоги й уваги, що надається дітям, але зміни носять ситуативний фрагментарний характер. Частково-системний рівень відрізняється від попереднього тим, що зміни щодо обсягу, глибини та складності допомоги й уваги мають системний характер, але реалізуються тільки за наявності сприятливих умов. Для системно-творчого рівня характерний найбільш повний системно-інтегрований зміст допомоги та уваги хворим дітям, який забезпечується за будь-яких умов за ініціативою суб'єктів соціально-педагогічної підтримки" [5, с. 269-270].

Не менш важливою проблемою є і розробка механізму реалізації соціально-педагогічної підтримки. Так, В.Тесленко стверджує, що "під механізмом реалізації регіональної програми соціально-педагогічної підтримки слід розуміти сукупність цілеспрямованих, взаємопов'язаних, педагогічно керованих процесів, які забезпечують успішність цього процесу в регіональному просторі" [5, с. 290].

Відповідно, можна зробити деякі узагальнення, а саме:

1. Під час розробки та реалізації соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань важливо мати на увазі тенденції щодо розширення прав регіонів, підвищення ролі місцевого самоврядування у вирішенні проблем місцевого значення, в тому числі соціально-педагогічної підтримки суб'єктів дитячого руху.

2. Окреслена структура соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань, як складова частина державної молодіжної політики, є наслідком спроб вплинути на процес соціалізації підростаючого покоління і вказує на основні функції та напрями діяльності органів державної влади та управління, які безпосередньо відповідають за провадження цієї політики в цілому, і за організацію соціально-педагогічної підтримки суб'єктів дитячого руху, зокрема.

3. Разом із визначенням в Україні центрального державного органу, що несе безпосередню відповідальність за розробку і реалізацію загальнодержавної програми соціально-педагогічної підтримки діяльності суб'єктів дитячого руху (Міністерство освіти і науки, молоді та спорту і підпорядкованих йому відповідних державних органів влади та управління на місцях), можна вважати

формально вирішеним питання координації цієї роботи в масштабах всієї країни. Для ефективної її проведення вбачається необхідним тісна координація дій обласних управлінь освіти та обласних управлінь у справах сім'ї, молоді та спорту, а також підпорядкованих їм державних структур на рівні міст і районів.

4. Структура координації дій зазначених державних структур на місцях передбачає створення на їх базі координаційного центру по забезпеченню соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань на рівні області (міста, району).

5. Дієвість соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань на місцях підвищується за умови продовження вертикалі виконавчої влади до рівня невеликих населених пунктів (селищ міського типу і сіл). Це сприятиме розвитку інфраструктури соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань на всіх рівнях, кожний елемент якої, з одного боку, докладатиме зусиль до її здійснення, а з іншого – розширюватиме для соціальних педагогів можливість вибору рівнів реалізації соціально-педагогічної підтримки, що позитивно впливатиме на загальний рівень роботи дитячих громадських об'єднань.

6. Ефективність соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань в кожному секторі залежить від її питомої ваги у всій державній молодіжній політиці. Тобто необхідно визначити пріоритети на кожному рівні її організації, враховуючи той факт, що для кожного регіону в певний час вони можуть бути різними.

Основну роль у реалізації соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань відводимо обласним програмам соціально-педагогічної підтримки. На нашу думку модель обласної соціально-педагогічної підтримки діяльності суб'єктів дитячого руху може бути побудована таким чином. *На першому* етапі розгортання зазначеної діяльності необхідно здійснити широку діагностику даної проблеми, а саме:

– реально оцінити стан дитячого руху в області (місті, районі), здійснити його діагностику;

– провести нараду з лідерами дитячих громадських об'єднань, зрозуміти і сприйняти їхні проблеми.

На другому етапі необхідно здійснити розробку комплексної програми соціально-педагогічної підтримки дитячих громадських об'єднань. З цієї метою потрібно:

– провести симпозіум або конференцію із залученням представників органів влади та управління, дитячих громадських об'єднань, органів народної освіти, науковців, зацікавлених неурядових організацій і створити робочу групу по розробці

комплексної програми соціально-педагогічної підтримки діяльності суб'єктів дитячого руху в області (місті, районі);

– затвердити комплексну програму соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань на обласній (міській, районній) сесії народних депутатів і зобов'язати виконавчі органи влади і управління до її реалізації.

Враховуючи реалії сьогодення вирішальна роль в реалізації зазначеної комплексної програми відводиться міським (районним) центрам соціальних служб у справах сім'ї, дітей та молоді (зокрема соціальним педагогам, які працюють в складі цих центрів), а також загальноосвітнім навчальним закладам (зокрема соціальним педагогам, які працюють в цих закладах). Загалом модель зазначеного співробітництва виглядає так. Генератором ідей та ініціатором розробки комплексної програми соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань можуть стати постійні комісії обласних рад народних депутатів з питань освіти, науки, культури, засобів масової інформації, у справах дітей, молоді та спорту.

Щодо практичних дій у структурі реалізації програми соціально-педагогічної підтримки діяльності суб'єктів дитячого руху, то головну роль повинні відігравати обласні управління у справах сім'ї, молоді і спорту та освіти, а також відповідні відділи у районних (міських) виконкомах. При них потрібно створити обласні (районні, міські) координаційні ради сприяння організації і здійсненню соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань.

На нашу думку, успішне виконання координаційними радами сприяння діяльності дитячих громадських об'єднань своїх функцій можливе за умови, що на чільне місце в їхній роботі, особливо на обласному рівні, будуть поставлені два основних напрями.

Перший напрям – це вироблення стратегії соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань на місцях. Логічно було б, щоб на основі комплексної діагностики стану дитячого руху, а також дитячо-підліткового середовища в цілому, виявлення характерних проблем та тенденцій становлення і розвитку дитячих громадських об'єднань, координаційні ради здійснювали підготовку і домагалися прийняття необхідних рішень з відповідним документально-правовим оформленням, рішень, які б, по-перше, стимулювали органи народної освіти, дирекції загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільних виховних закладів, закладів культури і дозвілля до підтримки дитячого руху і організацію співробітництва з дитячими громадськими об'єднаннями, а по-друге, сприяли б пошуку фінансових і матеріальних засобів підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань.

Другий напрям – це організація безпосередньої роботи соціальних педагогів з членами дитячих громадських об'єднань.

Зазначені напрями соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань мали б забезпечити виділення пріоритетів соціально-педагогічної підтримки суб'єктів дитячого руху на місцях, об'єднання зусиль різних відомств і організацій для їхнього виконання, забезпечення необхідного контролю та звітності.

Висновки. На основі викладеного, можна зробити кілька узагальнень:

- необхідно чітко вписати службові повноваження координаційних рад сприяння організації і здійсненню соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань, закріпити їх у нормативних документах;

- потрібно побудувати чіткий механізм взаємодії органів державної влади та управління різних рівнів, на які буде покладено завдання здійснення соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань;

- необхідно налагодити реальну, практичну взаємодію педагогічних колективів загальноосвітніх навчальних закладів і лідерів дитячих громадських об'єднань;

- потрібно домогтись консолідації і координації дій дитячих громадських об'єднань у реалізації обласних (міських, районних) програм і проектів.

Вважаємо, що назріла необхідність концептуальної розробки базових положень соціально-педагогічної підтримки дитячого руху. Основні її складові, на нашу думку, можуть мати такий вигляд:

- по-перше, необхідно налагодити підготовку соціальних педагогів спеціалізацій "педагог-організатор дитячого руху", "педагог-вихователь дитячого громадського об'єднання";

- по-друге, потрібно розширити повноваження і структуру службових обов'язків як соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, так і соціальних педагогів, які працюють в школах, зобов'язавши їх приділяти значну увагу наданню соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань;

- бажано було би в штати соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді ввести посади "педагог-організатор дитячого руху", "педагог-вихователь дитячого громадського об'єднання" тим більше, що з пам'яті ще не стерся позитивний досвід роботи старших піонервожатих піонерських дружин;

- по-третє, необхідна відповідна фінансова і матеріальна підтримка діяльності дитячих спілок; розгортання на базі позашкільних виховних закладів, Будинків культури різноманітних гуртків за інтересами,

центрів технічної і художньої творчості, спортивних і туристських секцій, клубів інтелектуального розвитку та інших;

– по-четверте, потрібно налагодити реальну співпрацю діючих соціальних педагогів, лідерів дитячих громадських об'єднань як з педагогічними колективами загальноосвітніх навчальних закладів, так і з науковцями з вищих навчальних закладів, що дозволить розгорнути процес створення і впровадження в практику роботи сучасних дитячих організацій соціально-педагогічних технологій роботи з членами зазначених формувань.

Список використаних джерел:

1. Алиева Л. В. Детское движение – субъект воспитания: теория, история, практика: [моногр.] / Л. В. Алиева. – М.: Макс-Пресс, 2002. – 224 с.
2. Ковбас Б. Діяльність дитячих та юнацьких організацій в Україні: проблема та перспективи / Б. Ковбас. – Івано-Франківськ "Плай", 1999. – 137 с.
3. Михайлова Н. Н. Педагогика поддержки: [учеб.-метод. пособие для студентов пед. вузов] / Н. Н. Михайлова. – М.: Мирос, 2002. – 208 с.
4. Поліщук Ю. Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських дитячих об'єднань в Україні: Монографія / Ю. Й. Поліщук /. – Тернопіль: ТНПУ, 2005. – 432 с. 410.
5. Тесленко В. В. Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями в промисловому регіоні: дис. ... д-ра пед. наук: 13. 00.05 / Валентин Вікторович Тесленко. – Луганськ, 2007. – 498 с.

This article deals with the problem of development and creation of social and educational support of children's associations. Special attention is paid to the contents of a nationwide program of social and educational support of children's associations. Develops the idea of sectoral structure of social and educational support of children's associations at different levels.

Keywords: socio-pedagogical support, children's associations, a nationwide program of social and educational support.

Отримано 25.2.2012